

Ψευδογία στα χέρια των επιτηδαιών κ' έχει δύο έκτάκτως καλά ζωγραφισμένους τέτοιους τύπους, τον Καβουσίδη, που φαίνεται μόνο στο τηλέφωνο (σ. 27) και τον Καλτέκη (σ. 63, σ. 79). Έτσι, αποφεύγοντας τους εκδικασμούς του Καλτέκη συνθηκολογεί ο Κ. Πλούμης (ή κακή όψη) με τον Γιάγχο (τήν καλή).

Οι «Νέοι κόσμοι» δέν είναι από τὰ έργα που πρόκειται νὰ έχουν επιτυχία παραστάσεων. Προβλεπόμενον κοινό μορφωμένο, λίγο και θάσο ειδικό για τέτια έργα. Άλλά εδώ είναι και ή πραγματική τους αξία. Φεύγοντας από τὰ χιλιοπατημένα σχέδια τών συνηθισμένων θεατρικών μας έργων, που δέν έχουνε καμιά ψυχή, επιχειρεί νὰ γράφει κάτι τι πνευματικό, νὰ προχωρήσει, νὰ συντελέσει στον ύψωμό του θεάτρου μας, στην πρόοδο του πολιτισμού. Γύρω σ' αυτόν τον κύκλο έχουμε καθήκον νὰ εργαστούμε. Και πεινμένοι από την αντιπνευματικότητα των συγχρόνων μας δέν μπορεί παρά νὰ χαϊρατόυουμε με ξεχωριστή χαρά τὸ ἔργο αυτό, γιατί βρίσκεται κοντά μας έντελώς και μας αναπαύει, γιατί ανυψώνεται και δέν σέρνεται χάρου. Και τὸ κάνουμε αυτό σήμερα, γιατί δέν είχαμε νὰ προσεχίστουμε, πολύ από τήν κριτική. Ένα θεατρικό ἔργο, άπαίχτο δέν δίνει και πολύ κουράγιο στον άναγνώστη και γι' αυτό εἴχαται δέν τὸ προσέξαμε ὅπως τὸ ἀξίζει.

Και τίς ιδέες που σημειώσαμε τις ἔκφράζει με ἀξιόλογη θεατρική μορφή, άν και με κάπως πὸ νατουραλιστικό διάλογο παρ' ὅτι θὰ χρειαζότανε. Άλλά έχουμε ν' ἀποζημιωθούμε πολύ στις σύντομες σκηνές, γιατί σ' αυτές ο συγγραφέας θαυματουργεί σὲ χάρη, σ' ἐμπνάνδα και σὲ θεατρικότητα. Ὀλόκληρο τὸ α' μέρος με τὸ κοσμικότερο, σύμφωνα με τήν ὑπόθεση, ἔπος του είναι γεμάτο από τέτιες σκηνές (6η, 12η, 13η, 14η, 15η). Ἰδέες ο θάνατος, τὸ γκαρσόνι, είναι ἀξιόλογος τόπος καθὼς και τὸ πὸς ξεχωρίζει ἀμέσως ἀμέσως τοὺς δύο ἥρωές του με τις ἀντιθέσεις τους. Τὸ ἴδιο καλά γραμμένη είναι μία ὀμίλια στο τηλέφωνο (σ. 27) καθὼς και ή δ' σκηνή (3ο μέρος). Και ὀλόκληρο αυτό τὸ τρίτο μέρος έχει πνευματική ἀξία και θὰ ἔπρεπε νὰ παιχθεῖ σὲ μιά ἡσυχία γλυκιὰ κ' αἰσιόδοξη, ὅπως είναι και ὅλο του τὸ πνεῦμα. Ἐπίσης ἀξιόλογη είναι και ή πρώτη σκηνή στο δεύτερο μέρος, που δοηθάει τὴ δράση και φωτίζει τοὺς χαραχτῆρες.

Οι «Νέοι Κόσμοι» έχουν ὅλα τὰ στοιχεία, που θὰ χρειαζόντουσαν γιὰ ν' ἀναγνωρισί κανεὶς στο πρόσωπο τὸ κ. Γ. Δέλιου ἕνα χρήσιμο θεατρικό ἀγωνιστή, που πρέπει νὰ συνεχίσει τήν ἐργασία του, ὅσο κ' άν δέν τὸν βοηθάει καθόλου τὸ ἀντιθεατρικό περιβάλλον τῆς ἐπαρχίας, ἄς είναι αὐτὴ και ή πολύ ἀγαπητὴ μας ή Θεσσαλονίκη....

ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΙΔΕΡΗΣ

ΤΟ "ΑΚΙΝ,, ΣΤΟ "ΝΤΑΡΟΥΛΜΠΕΝΤΑ'Ι,,

Λέ φαντάζομαι, κανένα άλλο ἔργο, ἀπ' ὅσα ἔπαιξε τουλάχιστον τὸ «Νταρούλμπεντάι», ν' ἀναμενόταν με τόσο ἀνυπομονησία ὅσο τὸ «Ακιν» τοῦ Faruk Nafiz. Τὸ ἔργο ρεklamαρίστηκε γιὰ «ἔπος» (destau) και φυσικά τράβηξε ὅσο μπορούδες περισσότερο κόσμο. Ἐπειτα και τόνομα τοῦ συγγραφέα τοῦδινε κάποιο κύρος κ' ὑποσχόταν μιὰ πραγματική καλλιτεχνική ἀπόλαυσι. Και δὲ βῆγαν, ἀλήθεια ζημιόμενοι ὅσοι ἔξεχέλισαν τὸ χαριτωμένο θεατρικό του «Darülbedayi» τὴ νύκτα τῆς 11 Φεβρουαρίου.

Τὸ «Ακιν» που ἔπρεπε τὸ θέμα του από τὴ μετανάστευση και διασπορά σ' ὅλον τὸν κόσμο τῶν Τούρκων τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας ικανοποίησε και τὸς πὸ ἀπαιτητικούς θεατὰς. Και γιὰ πρώτη φορά, κανένας από τοὺς θεατρικούς κριτικούς τῆς Τουρκίας, δὲ γρήπτε το δημοτικό θέατρο που τὸ δύστυχο είναι ἀναγκασιμένο ν' ἀζουει χιλία - δυὸ από μερικούς μερολήπτους κ' ἀστοιχειώτους κ' ὅλα ταῦτα κριτικούς.

Τὸ ἔργο είναι ἔμπνευσμένο ὀχι από τὴ ζωή. Άλλά από τὴν Ἱστορία και τὸ βιβλίο: Στὰ μέσα τῆς Ἀσίας, τὴν πρώτη πατρίδα του Τούρκου, από δόδεκα χρόνια, ἐπικρατεῖ ἔρεαίλα. Ὅλοι οἱ ποταμοὶ στερέψαν κ' ἔχει χρόνια πολλά νὰ βρέξει. Ἀκόμα κ' ή ἀπεραντή λίμνη του τόπου, μερα με τὴ μερα στερεψόντας ἀπελεῖ τὸν κόσμο από τὴν ἀνάγκη του νεροῦ. Σύμφωνα με τὰ ἔθιμα του τόπου, γιὰ περιορισμό του κακοῦ πρέπει νὰ θυσιασθεῖ ὁ Βασιλιάς. Ὅμως οἱ ὑποψήφιοι του θρόνου τρεῖς Μπείδες, νοιθόντες πὸς με τὴ θυσία του τότε Hakau (βασιλιά) Istanı Han, ἐκθόνουν και τὸν ἑαυτόν τους στὸν ἴδιο κίνδυνο, φοβερίζουν τὸν Ἀρχιμάντη (Bas Bakici) κ' ἀλλάζουν τὸ ὄμμα. Στὴν θέση του Istanı Han, θὰ θυσιασθεῖ ή ὄμορφη κόρη του Suna.

Οἱ τρεῖς μπειξαντέδες (γιοὶ τῶν ἀρσλίδων) ὁμως που ἀγαποῦν τὴ Suna φρον-

τιζουν να βροϋν λύση στη δύσκολη αυτή κατάσταση. Ένας απ' αυτούς, ο Demir μαθαίνει την πραγματικότητα και πληροφορεί τον βασιλιά.

Κι' αυτός λυπάται πολύ όχι τόσο για το θάνατο της κόρης του ή του ίδιου, μα γιατί για πρώτη φορά συναντά άνθρωπο στην πατρίδα Τουρκία, που να κρύβεται από το θάνατο. 'Ο λαός που μ' άγωνα και μεγάλη λύπη πληροφορείται τη μελλοντική θυσία της όμορφης Suna μαζεύεται μπρός στο παλάτι - τέτα και ζητά να τη δει για τελευταία φορά. Μα μαθαίνει την πικρήν αλήθεια κι' από την όργη του λιντσάρει τους τρεις μπειδες. Μα όπως και ναίαι ή ξεραίλα μέρα με τη μέρα άπειλει να καταστρέψει την πράσινη πατρίδα των Τούρκων. Γι' αυτήν μιá μονάχα σωτηρία υπάρχει. Ένα μονάχα μέσο βρίσκεται για να γλυτώσει από τον χαμό ο Τούρκος: ή μετανάστευση, ή διασπορά, το χύσιμο στα γύρω μέρη... «Akin» στη γλώσσα του.

Τη δουλειά αυτή αναλαμβάνουν οι τρεις μπειζαντέδες που πέρασαν την θέση των πατέρων τους. Πέρνοντας καθείς τους άνδρείους του ξεγινάται στά γύρω. Μα με ποιόν από τους τρεις θα πάη ή όμορφη Suna; Η ίδια βρίσκεται τη λύση. Θα ρίξει τρία βέλη. Ένα γιό τον καθένα τους. Κι' όποιος από τους τρεις φέρει το δικό του πρώτος, εκείνου γυναίκα θα γίνει. Ρίχνει τα δυό πρώτα. Μα σταματά στο τρίτο. Στο βέλος του Demir. Αυτός άνησχει. Γιατί αγαπά πιότερο απ' όλους τη Βασιλοπούλα. Μα κι' αυτή δεν είναι άμετοχη στο αισθημά του. Δεν τον άφινει περισσότερο στην άνησχη του. «Στην καρδιά μου είν' το βέλος σου!» του λέγει και τού το δίνει. Έτσι, ή Σούνα γίνεται του Ντεμίρ, κι' οι δυό αγαπημένες της θεραπεινίδες των δυό άλλων νέων. Κι' άρχίζει το μεγάλο χύσιμο των τούρκων στον κόσμο όλο. Η μεγάλη μετανάστευση. Το «Akin»...

Τον όμορφο αυτό θρόλο, ο Faruk Nafiz τον ζωντάνεψε σ' ένα έπος που κάθε του στίχος διαβάζεται ή άκούεται με τη μεγαλύτερη εύχαρίστηση. Στο κομμάτι αυτό συναντούμε τη γενναίότητα του Τούρκου, την τέχνη του, την άγάπη του στην πατρίδα.

Η γλώσσα του είναι καθαρή κι' άπλη, ό στίχος του δυνατός κι' εύχάριτος. Η άγανάκτηση του İstemi Han για την επιθυμία του Θεού να θυσιασθεί ή κόρη του είναι πολύ χαριτωμένη:

*«En sonra su tanrısı gök tanrısıyken adın,
Sumanın bir isimlik kanına mi susadın?»*

Και πολύ άφελές το παράπονο της ίδιας της Suna:

*«Bugün ölsem ne çikar ne çikar
ölsem yarın?»*

Το άνέβασμα του «Akin» που τόσο επιτυχημένα ζωντάνεψε με λυρικούς στίχους ένα σορό γεγονός, από το «Darülbedayi» γίνηκε όσο μπορούσε τέλειο. Για πρώτη φορά βλέπαμε τους συμπαθητικούς ήθοποιούς μας, σ' έργο έμμετρο και μα την αλήθεια φοβόμασταν γ' αυτό. Μα δεν είχαμε δίκαιο. 'Ο Ertugrul Muhsin, πούταν ή σπονδυλική στήλη του έργου, μās έδωσε ένα άκόμα δείγμα της μεγάλης του τέχνης. Δεν έδειξε καμιά κούραση άπόλυτα, όσο κι' άν στις τρεις πράξεις του έργου κανείς άλλος σχεδόν απ' αυτόν δεν άκούονταν. Η ύπεροχη άπαγγελία του έδειχνε τον άνθρωπο τον γεννημένο και μεγαλωμένο για την τέχνη.

Κι' οι άλλοι ήθοποιοί δεν μέναν πίσω. Η Νεϊρέ Νεϊρ, στο ρόλο της Suna κι' ό X. Κεμάλ ως Demir, στάθηκαν zaloi.

'Ο X. Κεμάλ μπορούσε φυσικά να δώσει το ρόλο στον Ταλάτ. Αυτός θα στεκόταν καλλίτερος ίσως, μα κι' έτσι που παρουσιάστηκε το έργο ήταν τέλειο. Αυτό ν' άκούεται. Τα ντεκόρ ύπέροχα. Τα κουστούμια άλλο τόσο. Μια δουλειά λεπτή και πολύ μελετημένη. 'Ο Faruk Nafiz κι' ό Ertugrul Muhsin μπορούν νάναι ίκανοποιημένοι. Το έργο τους, που άς σημειωθεί, είναι και πολύ τουρκικό, άληθινα τουρκικό, πέτυχε πέρα-πέρα. Κι' άρεσε πολύ.

Τώρα μαθαίνουμε πός έτοιμάζεται το «Kafatasi (Κρανίο) του Nazim Hikmek. Κι' αυτό άναμένεται με άνυπομονησία. Είναι το πρώτο θεατρικό κομμάτι του πιό επαναστάτη, του πιό en vogue ποιητή της σύγχρονης Τουρκίας.